

1. **Vardar Ovası** türküsünü okuyunuz ve türküden hareketle soruları cevaplayınız.

VARDAR OVASI

Mayadağ'dan kalkan kazlar,
Al topuklu beyaz kızlar,
Yârimin yüreği sizler.
Eylenemem, aldanamam,
Ben bu yerlerde duramam.

Vardar Ovası, Vardar Ovası
Kazanamadım sıra parası.

Mayadağ'ın yıldızıyım,
Ben annemin bir kızıyım,
Efendimin sağ gözüyüm.
Eylenemem, aldanamam
Ben bu yerlerde duramam.

Vardar Ovası, Vardar Ovası
Kazanamadım sıra parası.

Anonim

- a) **Türküde kullanılan isim ve sıfat tamlamalarına üçer örnek veriniz.**
- b) **İsim ve sıfat tamlamalarının türküye olan katkısını türkünden en az birer örnek vererek kısaca açıklayınız.**

2. Aşağıda verilen koşuk ve koşma örneklerini inceleyerek T diyagramını doldurunuz.

KOŞUK

Bulnar mini ulas köz
Kara mengiz kızıl yüz
Andın tamar tükel tüz
Bulnap yana ol kaçır

Günümüz Türkçesiyle

(O) baygın göz(ler) beni avlıyor.
Kara benler (bulunan o) pembe yüz (beni tutsak ediyor).
Bütün güzellik(ler) ondan damlıyor (sanki),
(Beni) tutsak ediyor, sonra da kaçıp gidiyor.

KOŞMA

Ala gözlerini sevdiğim dilber
Kokuya benzettim güller içinde
İnceciktir belin hilaldir kaşın
Selviye benzettim dallar içinde

Karacaoğlu

KOŞUK		KOŞMA
_____	Tema	_____
_____	Nazım Birimi	_____
_____	Ölçü	_____
_____	Kafiye	_____
_____	Redif	_____

3. Aşağıda verilen bağlama göre soruları cevaplayınız.

Bir grup lise öğrencisi, “Türk Edebiyatı Tarihinde Yolculuk” adlı bir etkinlik yapmaktadır. Öğrencilerden biri eline kopuza benzeyen bir enstrüman alır, arkadaşlarından halka şeklinde etrafında oturmalarını ister. Canlandırılan dönemin şekil özelliklerini yansıtan kendi oluşturduğu şu dizeleri belirli bir ritim tutturarak okur:

Yüce dağa yol açar

Sert kayayı kol biçer

Dar boğazı ok geçer

Er meydanında belli

Kükreyen sel taşkındır

Titreyen el pişkindir

Tunç bilekler şişkindir

Yiğit harmanda belli

- Öğrenciler Türk edebiyatının hangi dönemini canlandırmaktadır? Gerekçesi ile açıklayınız.
- Öğrencinin okuduğu dizelerden örnek vererek canlandırılan dönemin şiir özelliklerinden dört tanesini yazınız.

Hastane Önünde İncir Ağacı türküsünü okuyunuz.

HASTANE ÖNÜNDE İNCİR AĞACI

Hastane önünde incir ağacı
Doktor bulamadı bana ilâcı
Baştabip geliyor zehirden acı

Garip kaldım yüreğime derdoldu
Ellerin vatani bana yurdoldu

Mezarımı kazın bayıra düze
Yönünü çevirin sıladan yüze
Benden selam söylen sevdiğimize

Başına koysun karalar bağlasın
Gurbet elde kaldım diye ağlasın

Derleyen: Nida Tüfekçi

4. İlk bentte dize sonlarındaki ses benzerliğinin (a-c-ı) şiirin ahenk ve duygusunu nasıl etkilediğini yazınız.

Aşağıdaki bağlamı okuyunuz.

KOŞMA

Değmen benim yaslı gamlı gönlüme
Selvi boylu nazlı yârdan ayrıldım
Beni felek etti yârimden ırak
Lebi şükker dili baldan ayrıldım

Diyâr-ı gurbetin derd ü mihnetin
Bir yâr için çektim nice zahmetin
Tâze bildim ben de yârin kıymetin
Ah ne deyim efendimden ayrıldım

Umudumu ben Mevlâ'ya bağlarım
Aşk oduna ciğerciğim dağlarım
Gevherî der gece gündüz ağlarım
Al yanağı gonca gülden ayrıldım
Gevheri

Koşmada “ayrılık” teması işlenmiştir. Şair, ayrılığın getirdiği özlemi güçlü imgelerle dile getirirken son dörtlükte kavuşma umudunu da vurgulamıştır.

5. Koşmanın yazıldığı dönemdeki “kavuşma umudu” ile günümüzdeki “kavuşma umudunun” teknolojik gelişmelerle nasıl değiştiğini açıklayınız.

6. *Altın Balta* masalını okuyunuz ve masaldan hareketle soruları cevaplayınız.**ALTIN BALTA**

Bir varmış bir yokmuş. Evvel zaman içinde, kalbur saman içinde, ben anamın beşiğini tıngır mıngır salları iken çok eski zamanlarda fakir bir adam, karısı ve çocuklarıyla birlikte küçük bir kulübede yaşamış.

Günün birinde bu adam, zengin komşusundan baltasını ödünç istemiş. Komşusu da söylene söylene, binbir nazla baltasını ona vermiş. Baltayı alan fakir adam, odun kesmek için yola çıkmış. Biraz odun kesip, dönmeye hazırlanırken baltanın başı çıkmış. Balta, değirmeni döndüren suyun içine düşürmüş. Fakir adam; ak sakallı, temiz yüzlü ihtiyar değirmencinin yanına gidip baltasını vermesi için yalvarmış. İhtiyar da değirmeni durdurmuş ve sudan altın başlı bir balta çıkararak:

– Baltan bu mu, diye sormuş.

Fakir adam:

– Hayır, bu değil, diye cevap vermiş.

İhtiyar ikinci defa elini suya sokmuş ve bu sefer gümüş başlı bir balta çıkararak:

– Baltan bu mu, diye sormuş.

Fakir adam yine:

– Hayır, bu da değil, demiş.

– Değirmenci üçüncü kez elini suya soktuğunda bu defa kara, demir bir balta çıkarmış. O zaman fakir adam:

Hah, işte bu benim suya düşürdüğüm baltam, diyerek elini ihtiyara uzatmış.

İhtiyar değirmenci onu durdurup:

– Evladım, sen çok temiz kalpli ve dürüst bir insanmışsın. Al, bu balta benden sana hediye olsun. Elinde bu balta olduğu sürece korkma, işlerin hep yolunda gider, demiş ve ona altın baltayı vermiş.

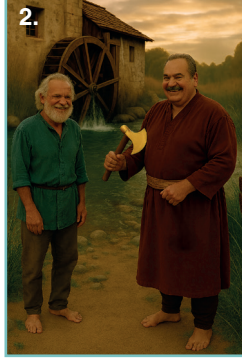
Adam da baltayı alıp eve gitmiş. Meğer altın baltanın bir bereketi varmış. Adam baltayı kullandıkça zenginleşmiş, evinin bereketi artmış. Bu sırada da karşılaştığı fakir insanlara hep yardım etmiş. Çok geçmeden konu komşu, ondaki değişikliği fark etmiş ve ona bunun sırrını sormuşlar. Adam da olup biteni anlatmış. Bunları duyan zengin komşusu da kara baltasını alıp odun kesmeye gitmiş. Fakir adamın başına gelenler, kendisinin de başına gelsin diye baltasını alıp suya atmış ve değirmencinin yanına varmış. İhtiyar, altın başlı baltayı sudan çıkardığında zengin adam:

– İşte, bu benim baltam, bu benim baltam, diyerek baltaya uzanmış.

Değirmenci ihtiyar, zengin adama:

– Sen dürüst biri değilsin! İşte senin baltan bu, diye hiddetle bağırarak ve demir başlı baltayı sudan çıkararak ona uzatmış. Zengin adam kös kös, evine dönmüş. Fakir adam da dürüstlüğü sayesinde altın baltasıyla ömür boyu bolluk içinde yaşamış. Gökten üç elma düşmüş. Biri anlatanın, biri dinleyenin, biri de dürüst kişilerin başına...

- a) Masalı film şeridine dönüştürürken kullanacağınız sekiz özet cümle yazınız.
- b) Aşağıdaki görsellerden hangisi masalı film şeridine dönüştürürken kullanılamaz? Gerekçesini yazınız.

- c) Masalı film şeridine dönüştürmede kullanılabilecek aşağıdaki cümlelerdeki yazım yanlışlarını bulunuz ve sözcüklerin doğru hâllerini yazınız.

Birine uzatılan şevkatli el, o kişinin hayatında büyük bir fark yaratabilir ve ona umut aşılaya bilir. Bu hem yardım edenin hemde yardım alanın kalbinde pozitif bir etki bırakır. İyi niyet, sadece bir ışık değil, aynı zamanda etrafımızdaki herşeyi güzelleştiren, ilişkileri onaran ve en zor anlarda bile umudu yeşerden sihirli bir dokunuştur.

SORU NO	ÖĞRENME ÇIKTISI	BECERİLER
1	TDE2.2. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	KB2.4.Çözümleme Becerisi KB2.9.Genelleme Becerisi KB2.10.Çıkarım Yapma Becerisi KB2.20.Sentezleme Becerisi KB1.2.Okuma KB1.5.Bulma KB1.7.Belirleme
2	TDE2.2. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metinlerde anlam oluşturabilme	KB1.7.Belirleme KB2.5.Sınıflandırma Becerisi KB2.7.Karşılaştırma Becerisi
3	TDE2.3. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metin-leri çözüm-leyebilme	KB2.4.Çözümleme Becerisi KB2.10.Çıkarım Yapma Becerisi KB2.16.Muhakeme (Akıl Yürütme) Becerisi KB2.20.Sentezleme Becerisi
4	TDE2.3. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metin-leri çözüm-leyebilme	KB2.4. Çözümleme Becerisi KB2.10. Çıkarım Yapma Becerisi KB2.12. Mevcut Bilgiye/Veriye Dayalı Tahmin Etme Becerisi KB2.16. Muhakeme (Akıl Yürütme) Becerisi KB3.3. Eleştirel Düşünme Becerisi
5	TDE2.4. "Sözün Ezgisi" temasında ele alınan metin-lere yönelik değerlendirmelerini yansıtabilme	KB2.7.Karşılaştırma Becerisi KB2.9.Genelleme Becerisi KB2.16.Muhakeme (Akıl Yürütme) Becerisi KB2.20.Sentezleme Becerisi KB1.2.Okuma KB1.5.Bulma
6	TDE4.1. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yaz- ma sürecini yönetebilme TDE4.2. Dinlediği/izlediği metni film şeridi hâline getireceği yazı- sına içerik oluşturabilme TDE4.3. Film şeridi hâline getirdiği yazısını düzenlerken kural uygulayabilme	KB2.4.Çözümleme Becerisi KB2.10.Çıkarım Yapma Becerisi

PUANLAMA TABLOSU						
1	2	3	4	5	6	TOPLAM
15	15	20	15	15	20	100

ÇÖZÜMLER

1. Doğru Cevap:

- a) Türküde kullanılan isim tamlamalarından herhangi üçünün yazılması $3 \times 1 = 3$ puandır.
"Yârimin yüreği, Vardar Ovası, sıla parası, Mayadağ'ın yıldızı, annemin kızı, efendimin gözü"
Türküde kullanılan sıfat tamlamalarından herhangi üçünün yazılması $3 \times 1 = 3$ puandır.
"Mayadağ'dan kalkan kazlar, al topuklu beyaz kızlar, bu yerler, bir kız, sağ göz"
- b) İsim tamlamalarından en az bir örnek vererek (2 puan) isim tamlamalarının aidiyet duygusunu yansıttığını ifade eden (3 puan), sıfat tamlamalarından en az bir örnek vererek (2 puan) sıfat tamlamalarının tasvir yoluyla okuyucunun zihninde canlı, hareketli bir görüntü oluşturduğunu ifade eden (2 puan) açıklamalar doğru cevap kabul edilecektir.

Örnek Doğru Cevap:

Örnek cevap için doğru cevaplar arasından rastgele üç tamlama seçilmiştir.

- a) İsim tamlamaları: Yârimin yüreği, Vardar Ovası, sıla parası
Sıfat tamlamaları: Mayadağ'dan kalkan kazlar, al topuklu beyaz kızlar, bu yerler
- b) "Yârimin yüreği" isim tamlamasında yüreğin kime ait olduğu vurgulanmıştır. Türkü boyunca isim tamlamaları aidiyet duygusunu yansıtmıştır. Sıfat tamlamaları, türkünün tasvir gücünü artırmıştır. Örneğin "Mayadağ'dan kalkan kazlar" tamlamasıyla okuyucunun zihninde canlı ve hareketli bir görüntü oluşturulmuştur.

Yanlış Cevap:

- a) İsim ve sıfat tamlamalarının tespit edilmediği, yanlış tespit edildiği ya da ilgisiz olan cevaplar yanlış cevap olarak kabul edilecektir.
- b) İsim ve sıfat tamlamalarından örnek vermeden yapılan; örnek(ler) verilip isim tamlamalarının aidiyet, sıfat tamlamalarının betimleme gücünü vurgulamayan ve ilgisiz olan açıklamalar yanlış cevap olarak kabul edilecektir.

2. Doğru Cevap:**Tema** Koşuk: Sevgilinin Güzelliği (1 puan) Koşma: Sevgilinin Güzelliği (1 puan)**Nazım Birimi** Koşuk: Dörtlük (1 puan) Koşma: Dörtlük (1 puan)**Ölçü** Koşuk: 7'li hece ölçüsü (2 puan) Koşma: 11'li hece ölçüsü (2 puan)**Kafiye** Koşuk: z'ler yarım kafiye (2 puan) Koşma: l'ler yarım kafiye (2 puan)**Redif** Koşuk: Yok (1 puan) Koşma: "-ler/-lar içinde" redif (2 puan)**Örnek Cevap:****Tema** Koşuk: Sevgilinin Güzelliği- Koşma: Sevgilinin Güzelliği**Nazım Birimi** Koşuk: Dörtlük-Koşma: Dörtlük**Ölçü** Koşuk: 7'li hece ölçüsü-Koşma: 11'li hece ölçüsü**Kafiye** Koşuk: z'ler yarım kafiye- Koşma: l'ler yarım kafiye**Redif** Koşuk: Kullanılmamış-Koşma: "-ler/-lar içinde" redif**Yanlış Cevap:**

Metinler incelendiğinde ulaşılamayacak cevaplar yanlış cevap sayılacaktır.

3. Doğru cevap:

- a) Öğrencinin arkadaşlarına kopuzla şiirini okuması (2 puan) gerekçe gösterilerek dönemi “Sözlü Dönem” ya da “İslamiyet Öncesi Dönem” (2 puan) olarak tespit eden açıklamalar doğru cevap kabul edilecektir.
- b) Puantaj tüm maddeler üzerinden hesaplanmıştır. Değerlendirmede dört maddenin puantajı dikkate alınacaktır. Her bir madde 4 puan üzerinden hesaplanarak soru 4X4=16 puandır.
1. Ezgili ve sözlü olarak oluşturulmuştur (2 puan): Şiir kopuza benzeyen bir enstrümanla okunmuştur (2 puan).
 2. Nazım birimi olarak dördlük kullanılmıştır (2 puan): Şiir dördlüklerden oluşmuştur (2 puan).
 3. Hece ölçüsü kullanılmıştır (2 puan): Her dizede 7 hece bulunmaktadır (2 puan).
 4. Kahramanlık teması ön plandadır (2 puan): Şiirde yiğitlik teması işlenmiştir (2 puan).
 5. Redif kullanılmıştır (2 puan): Birinci dördlükte "-ar/-er", ikinci dördlükte "-dır/-dir" , her iki dördlüğün son dizesinde "-da belli" redif görevindedir (örneklerden birini yazmak 2 puandır).
 6. Yarım kafiye kullanılmıştır (2 puan): Birinci dördlükte “ç”, ikinci dördlükte “n” , her iki dördlüğün son dizesinde "n" yarım kafiyedir (örneklerden birini yazmak 2 puandır).
 7. Asonans (1 puan) ve aliterasyon (1 puan) ile ahenk sağlanmıştır: Şiirde "a, e, i" ünlüleri tekrar edilerek asonans (1 puan); "k, r" sesleri kullanılarak aliterasyon yapılmıştır (1 puan).

Örnek Doğru cevap:

- a) Öğrencinin elindeki enstrümanın kopuza benzemesi, arkadaşlarını etrafına toplayıp şiirini okuması Sözlü Dönem ile ilişkilendirilebilir.
- b) Örnek cevapta doğru cevap arasından rastgele maddeler seçilmiştir.
1. Ezgili ve sözlü olarak oluşturulmuştur: Şiir kopuza benzeyen bir enstrümanla okunmuştur.
 2. Nazım birimi olarak dördlük kullanılmıştır: Şiir dördlüklerden oluşmuştur.
 3. Hece ölçüsü kullanılmıştır: Şiirde her dizede 7 hece bulunmaktadır.
 4. Kahramanlık teması ön plandadır: Şiirde yiğitlik teması işlenmiştir.

Yanlış Cevap:

- a) Verilen gerekçenin bağlam ile uyuşmadığı, dönemin yanlış tespit edildiği ve ilgisiz cevaplar yanlış cevap olarak kabul edilecektir.
- b) Şiirden örnek vermeden yazılan özellikler, şiirden verilen örneklerin doğru olmadığı özellikler ve ilgisiz cevaplar yanlış cevap olarak değerlendirilecektir.

4. Doğru Cevap:

"a-c-ı" sesleri ile ses tekrarına dayalı bir ahenk oluşturduğunu (5 puan), aynı zamanda şiirde çaresizlik ve keder duygusunu yoğunlaştırarak (5 puan) metnin duygusal etkisini artırdığını (5 puan) vurgulayan açıklamalar doğru kabul edilir.

Örnek Doğru Cevap:

Dize sonlarındaki ses benzerlikleri (a-c-ı), hem söze melodik bir akış kazandırmış hem de şairin yaşadığı umutsuzluk ve keder duygusunu daha derinden hissettirmiştir. Bu tekrar, okuyucuda çaresizlik hissini güçlendirerek şiirin duygusal yoğunluğunu artırmaktadır.

Yanlış Cevap:

Sadece "Acı, üzüntü veren bir sözcüktür." gibi yüzeysel, tekrarın ahenk ve duygusal katkısını açıklamayan cevaplar yahut ilgisiz açıklamalar yanlış kabul edilir.

5. Doğru Cevap:

Son dördürlükteki o dönem kavuşma umudunu vurgulayan "Umudumu ben Mevlâ'ya bağlarım" **(5 puan)** dizesini tespit edip bu dize üzerinden o dönemki kavuşma umudunun ilahi güce bırakıldığını vurgulayan **(5 puan)**, günümüzde kavuşmayı sağlayan araçlardan örnek vererek **(2 puan)** sevdiklerimize nasıl kavuşabileceğimizi o dönemle karşılaştırarak ifade eden, anlam bütünlüğü olan açıklamalar **(3 puan)** doğru cevap olarak kabul edilecektir.

Örnek Doğru Cevap:

"Umudumu ben Mevlâ'ya bağlarım" dizesinde şair, sevdiğine kavuşma ihtimalinin kendi elinde olmadığını, bunu yalnızca Allah'ın takdirine bıraktığını anlatır. Geçmişte insanlar için mesafeler aşılamazdı; iletişim sınırlı, ulaşım yavaştı. Ancak günümüzde teknolojik gelişmeler sayesinde uzaklık kavramı büyük ölçüde değişti. Telefon, internet ve görüntülü görüşme imkânlarıyla artık "ayrı" olmak, fiziksel olarak bir arada olmamak anlamına gelse de iletişimi koparmak anlamına gelmemektedir.

Yanlış Cevap:

Son dördürlükteki o dönem kavuşma umudunu vurgulayan "Umudumu ben Mevlâ'ya bağlarım" dizesi üzerinden yapılmayan, yüzeysel kalan, "kavuşma umudunu" günümüzdeki örneklerle karşılaştırmayan, genelleme hatası bulunan ve ilgisiz açıklamalar yanlış cevap olarak kabul edilecektir.

6. Doğru cevap:

- a) Sekiz cümle ile ana olayı kronolojik sırayla anlatan (6 puan), masaldaki önemli dönüm noktalarını vurgulayan (2 puan) ifadeler doğru cevap kabul edilecektir.
- b) Görsel 2 film şeridinde kullanılamaz (2p). Masalda zengin adamın yalan söyleyerek altın baltayı elde etmek istemesi yüzünden değirmenci kızgın, zengin adam da altın baltayı elde edemediği için mutsuzdur (1p). Görselde ise değirmencinin altın baltayı vermesinden dolayı ikisi de mutlu görünmektedir (2p). Masal ile görselin bu uyumsuzluğunu ifade eden cevaplar doğru cevap olarak kabul edilecektir (1p).
- c) Yazımı yanlış sözcüklerin doğru yazılmış hâlleri (1X6= 6p): şefkatli (1p), aşılayabilir (1p), pozitif (1p), hem de (1p), her şeyi (1p), yeşerten (1p)

Örnek doğru cevap:

- a) Olay örgüsünü özetleyen cümleler:
1. Zengin komşusundan ödünç aldığı baltayı suya düşüren fakir bir adam, durumu yaşlı bir değirmenciye anlatır.
 2. Değirmenci, suya elini daldırarak önce altın, sonra gümüş bir balta çıkarır.
 3. Fakir adam dürüstçe bunların kendisine ait olmadığını söyleyerek kendi demir baltasını ister.
 4. Adamın dürüstlüğünden etkilenen değirmenci, ona altın baltayı hediye eder ve fakir adam bu sayede zenginleşir.
 5. Bu duruma şahit olan zengin komşu, aynı hikâyenin kendi başına gelmesi için baltasını bilerek suya atar.
 6. Değirmenci sudan altın bir balta çıkardığında ise hemen onu sahiplenmeye çalışır.
 7. Zengin komşunun yalanını fark eden değirmenci, ona sadece kendi demir baltasını geri verir.
 8. Böylece fakir adam dürüstlüğü sayesinde zenginleşirken zengin adam açgözlülüğü yüzünden daha iyi şartlarda yaşama fırsatını kaçırr.
- b) Görsel 2 film şeridinde kullanılamaz. Masalda zengin adamın yalan söyleyerek altın baltayı almak istemesi hem değirmencinin kızgın olmasına hem de zengin adamın amacına ulaşamayıp mutsuz olmasına neden oluyor. Görselde ise bu durumun tam tersi yansıtıldığı için bu görsel masal ile uyumsuzdur.
- c) şefkatli, aşılayabilir, pozitif, hem de, her şeyi, yeşerten

Yanlış cevap:

- a) Masalın ana fikriyle ilgili yanlış bir çıkarımda bulunan, olayları yanlış aktaran, karakterlerin rollerini yanlış anlatan cevaplar.
- b) Masal ile görselin uyumsuzluğunu ifade etmeyen cevaplar yanlış cevap olarak kabul edilecektir.
- c) Cevaba yazım yanlış olmayan sözcüklerin yazılması, yanlış yazılmış olanların da doğru olmayan hâlleri yanlış cevap olarak kabul edilecektir.

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 10

10. SINIF TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI DERSİ

1. DÖNEM 1. ORTAK YAZILIYA YÖNELİK SORU ÖRNEKLERİ

1. dönem 1. yazılı konu soru dağılım tablosuna ulaşmak için karekodu okutunuz.

Soru çözümlerine ulaşmak için karekodu okutunuz.

1. SINAV

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 10

“Giriş” üniteleri ünite tablosunda belirtilen kendi konuları çerçevesinde ele alınacaktır.
(bkz. Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı sayfa 13, 2. madde)

1. Türklerin tarihî süreçte Göktürk, Arap ve Latin alfabeleri gibi farklı alfabeler kullanmalarının nedenlerinden birini açıklayınız.

Kazanım: A.2.11. Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasal, tarihî ve mitolojik öğeleri belirler.

2. Aşağıda Ömer Seyfettin’in *Gizli Mabel* adlı hikâyesinden bir parça verilmiştir.

Kapıyı çaldım, ihtiyar Arap açtı:

– Sütannem yok mu, diye sordum.

– Komşuda... Buyurun...

– Haydi, Karanfil Dadı. Git, koş, benim geldiğimi söyle. Yanımda da bir misafirim var. Bu gece sizde kalacağız, dedim.

İçeri girdik. Temiz fakat karanlık taşlıktan geçerek koca bir merdivenden çıktık. Misafir odasına genç Frenk bayıldı. Yerde güzel bir Acem halısı yayılıydı. Duvarlar merhum hattat sütbabamın yadigâr bıraktığı levhalarla süslenmişti. Yastıklarına fes rengi perdelerin düştüğü sedirler kırmızı battaniyelerle örtülüydü. Karşı karşıya oturduk. Kafeslere hayran oldu.

Bu parçada millî ve manevi değerlerimizden hangisi öne çıkmaktadır? Parçadan hareketle açıklayınız.

Kazanım: A.2.5. Metnin olay örgüsünü belirler.

A.2.6. Metnin şahıs kadrosunun özelliklerini belirler.

A.2.7. Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler.

3. Aşağıda Ömer Seyfettin'in *Forsa* adlı hikâyesinden bir parça verilmiştir.

Bu, her gece uykusunda kendini kurtarmak için birçok gemilerin pupa yelken geldiğini gören zavallı, eski bir Türk forsasıydı. Esir olalı kırk seneden ziyade geçmişti. Otuz yaşında dinç, levent, kuvvetli bir kahramanken Malta korsanlarının eline düşmüştü. Yirmi sene onların kadirgâlarında kürek çekti. Yirmi sene iki zincirle iki ayağından rutubetli bir geminin dibine bağlanmış yaşadı. Yirmi senenin yazları, kışları, rüzgârları, fırtınaları, güneşleri onun granit vücudunu eritemedi. Zincirleri küflendi, çürüdü, kırıldı. Yirmi sene içinde birkaç defa halkalarını, çivilerini değiştirdiler. Fakat onun çelikten daha sert adaleli bacaklarına bir şey olmadı. Sadece abdest alamadığı için üzüldü. Daima güneşin doğduğu tarafı soluna alır, gözlerini kibleye çevirir; beş vaktini gizli gizli, işaretle eda ederdi. Elli yaşına gelince korsanlar onu "Artık iyi kürek çekemez!" diye çıkarıp bir adada satmışlardı. Efendisi bir çiftçiydi. On sene kuru ekmekle onun yanında çalıştı. Allah'a çok şükrediyordu. Çünkü artık, bacaklarından mıhlı değildi. Abdest alıyor, tam kıblenin karşısına geçiyor, unutamadığı ayetlerle namaz kılıyor, dua edebiliyordu. Bütün ümidi memleketine, Edremit'e, kavuşmaktı. Otuz sene içinde hiçbir an ümidini kesmedi. "Öldükten sonra dirileceğime nasıl inanıyorsam elli yıl esirlikten sonra da memleketime kavuşacağıma öyle inanırım." derdi.

Bu parçadaki zaman ve mekân unsurlarının nasıl ele alındığını ve kahramanın kişisel özelliklerinin olay akışını nasıl etkilediğini açıklayınız.

Kazanım: A.2.16. Metinden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.

4. Kerem bir türlü dağdan gözünü ayıramıyordu. Yarım saat içinde ne değişiklikler olmuştu! Dorukları apaydınlık dağı, karanlık bulutlar sarmıştı birden. Ona baktıkça Kerem'in gönlü bir daralıyor bir açılıyordu. Dilinden ozanların dağ üstüne söyledikleri geçti. Yeterince dertli Kerem daha da karamsarlaştı. Yağmur öncesinde gök gürler de dünya nasıl oynar yerinden, nasıl savrulur, öyle oldu. Kerem, sazını eline aldı; içinin fırtınasını dindirdi.

Bu parçadaki fiilimsileri belirleyerek türlerini yazınız. Bu fiilimsilerden birini farklı bir cümlede kullanınız.

1. SINAV

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 10

Kazanım: A.2.13. Metni yorumlar.

B.1. Farklı türlerde metinler yazar.

5. Aşağıda *Dede Korkut Hikâyeleri*'nden bir parça verilmiştir.

Kazılık Koca'yı yakalayıp tutup kaleye koydular. Yiğitleri durmayıp kaçtılar. Kazılık Koca tam on altı yıl kalede tutsak oldu. Meğer hanım, Kazılık Koca esir olduğu vakit bir oğulcuğu var idi. Bir yaşında idi. On beş yaşına girdi, yiğit oldu. Babasını öldü biliyordu. Yasak eylemişlerdi, esir olduğunu delikanlıdan saklıyorlardı. Adına Yigenek derlerdi. Günlerden bir gün Yigenek oturup beylerle sohbet ederken Kara Göne oğlu Budak ile anlaşılamadı. Birbirine söz atıştılar. Budak der: "Burada çene çalıp duracağına varıp babanı kurtar, neden on altı yıldır tutsaktır?" dedi. Yigenek bu haberi işitince yüreği oynadı, kara bağı sarsıldı. Kalktı Bayındır Han'ın huzuruna çıktı.

Yigenek'in beklenmedik bir durumla karşılaştığı bu hikâyeyi temaya uygun olarak devam ettiriniz.

10. SINIF 1. DÖNEM 1. ORTAK YAZILI KONU SORU DAĞILIM TABLOSU VE ÖRNEK SENARYOLAR

Konu soru dağılım tablosu, öğretim programında yer alan konu ve kazanımlarla ortak sınavlardaki soru dağılımlarının gösterildiği tabloyu ifade eder. Konu soru dağılım tabloları, sınavların kapsam geçerliğinin artırılması ve öğrencilerin sınavlara daha bilinçli hazırlanması için her sınavda hangi konu/kazanımdan kaç soru sorulacağı- nın önceden öğrencilere bildirildiği tablolardır. Millî Eğitim Bakanlığı Ölçme ve Değerlendirme Yönetmeliği'ne göre konu soru dağılım tabloları öğretim yılı başında her sınav için il sınıf/alan zümreleri ve Ölçme ve Değerlendirme Merkezi Müdürlüğü ile birlikte oluşturulacak, ardından öğrencilerle paylaşılacaktır. Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü olarak il sınıf/alan zümrelerine yardımcı olmak üzere örnek konu soru dağılım tabloları hazırlanmıştır.

10. Sınıf Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Konu Soru Dağılım Tablosu

Ünite	Konular	Kazanımlar	1. Sınav		
			İl/ilçe Genelinde Yapılacak Ortak Sınav	Okul Genelinde Yapılacak Ortak Sınav	
				1. Senaryo	2. Senaryo
GİRİŞ	OKUMA 1. Edebiyatın tarih ve din ile ilişkisi - Tarihî gerçekliğin edebî metinlerde yeniden yorumlandığı, tarihin edebiyattan yararlanabileceği üzerinde durulur. Dinî hayatın edebî dönemleri belirleyen etkenlerden biri olduğundan bahsedilir. Edebiyatın dinî hayata, dinî hayatın da edebiyata ve dile etkide bulunduğu dikkat çekilir. 2. Türk edebiyatının tarihî dönemleri - Türk edebiyatının ana dönemleri (İslamiyet'in Kabulünden Önceki Dönem, İslami Dönem, Batı Etkisinde Gelişen Dönem) üzerinde durulur. Bu dönemlere ilişkin bilgilendirme örnek metinler üzerinden yapılır. 3. Türkçenin tarihî gelişimi - Sözlü Edebiyat Dönemi ile ilgili kısaca bilgi verilir. Yazılı Edebiyat Dönemi hakkındaki açıklamalar Türklerin kullandığı alfabeler (Kök Türk, Uygur, Arap, Kiril, Latin alfabesi) çerçevesinde yapılır. Dil Bilgisi Konuları: - Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.	OKUMA (METNİ ANLAMA VE ÇÖZÜMLEME) KAZANIMLARI "Giriş" üniteleri ünite tablosunda belirtilen kendi konuları çerçevesinde ele alınacaktır. (bkz. Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı 2018, sayfa 13, 2. madde)	3	1	1
	YAZMA - "Yazının gelişimi", "Türk yazı sanatı" ve "alfabeler" gibi konularda bir yazma çalışması yapmaları sağlanır. SÖZLÜ İLETİŞİM - Hat sanatı, yazı tipleri/karakterleri, kâğıt, kitap, kütüphane gibi konular üzerinde hazırlıklı bir konuşma yapmaları; konuşmalarını görsel unsurlarla desteklemeleri sağlanır.	YAZMA KAZANIMLARI / SÖZLÜ İLETİŞİM KAZANIMLARI "Giriş" üniteleri ünite tablosunda belirtilen kendi konuları çerçevesinde ele alınacaktır. (bkz. Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi Öğretim Programı 2018, sayfa 13, 2. madde)	*	1	

1. SINAV

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 10

HİKÂYE	OKUMA 1. Dede Korkut Hikâyeleri'nden bir örnek 2. İki halk hikâyesi örneği - Halk hikâyeleri, destan tipi ve aşk temalı olmak üzere iki farklı tarzdan seçilir. - Hikâye türünün dünya edebiyatından bir örneğine yer verilir ve bu hikâyeyi, inceledikleri metinlerle karşılaştırmaları sağlanır. - Hz. Ali Cenknemeleri'ne yer verilir. 3. Bir mesnevi örneği - Mesnevi örnekleri "Yusuf u Züleyha", "Ashab-ı Kehf" gibi eserlerden seçilir. 4. Tanzimat Dönemi'nden bir hikâye örneği 5. Millî Edebiyat Dönemi'nden bir hikâye örneği - Hikâye örneklerinden hareketle Tanzimat ve Millî Edebiyat Dönemi'nde hikâye türünün gelişimine ve özelliklerine yer verilir. Dil Bilgisi Konuları: - Metindeki filimsileri bulma ve bunların metindeki işlevlerini belirleme - Metinler üzerinden imla ve noktalama çalışmaları yapılır.	OKUMA (METNİ ANLAMA VE ÇÖZÜMLEME) KAZANIMLARI A.2.1. Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder. A.2.2. Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönem ile ilişkisini belirler. A.2.3. Metnin tema ve konusunu belirler. A.2.4. Metindeki çatışmaları belirler. A.2.5. Metnin olay örgüsünü belirler. A.2.6. Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler. A.2.7. Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler. A.2.8. Metinde anlatıcı ve bakış açısının işlevini belirler. A.2.9. Metindeki anlatım biçimleri ve tekniklerinin işlevlerini belirler. A.2.10. Metnin üslup özelliklerini belirler. A.2.11. Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik öğeleri belirler. A.2.12. Metinde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının/anlayışlarının yansımalarını değerlendirir. A.2.13. Metni yorumlar. A.2.14. Yazar ile metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir. A.2.15. Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar. A.2.16. Metinden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar. (Kazanım açıklamaları için bkz. EK 2)	1		
		A.2.2. Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönem ile ilişkisini belirler.	1		
		A.2.3. Metnin tema ve konusunu belirler.	1	1	1
		A.2.4. Metindeki çatışmaları belirler.	1		
		A.2.5. Metnin olay örgüsünü belirler.	1		
		A.2.6. Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler.	1		
		A.2.7. Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler.	1		
		A.2.8. Metinde anlatıcı ve bakış açısının işlevini belirler.	1	1	1
		A.2.9. Metindeki anlatım biçimleri ve tekniklerinin işlevlerini belirler.	1		
		A.2.10. Metnin üslup özelliklerini belirler.	1		
		A.2.11. Metinde millî, manevi ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik öğeleri belirler.	1		
		A.2.12. Metinde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının/anlayışlarının yansımalarını değerlendirir.	1		
		A.2.13. Metni yorumlar.	1		
		A.2.14. Yazar ile metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.	1		
		A.2.15. Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.	1		2
		A.2.16. Metinden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar. (Kazanım açıklamaları için bkz. EK 2)	3	1	1

YAZMA - Öğrencilere inceledikleri metinlerden hareketle bir hikâye yazdırılır. Hikâye yazma çalışmalarının dışında incelenen metinlerden edinilen düşünce ve izlenimleri konu alan farklı türlerde de yazma çalışmaları yaptırılabilir. Öğrencilerin yazdığı metinler çeşitli araç ve yöntemlerle (sınıf panosu, okul panosu, dergi, gazete, sosyal medya vb.) sergilenir. SÖZLÜ İLETİŞİM - Öğrencilerin hikâyeden uyarlanmış bir filmi izlemeleri ve filme konu olan hikâyeyi okumaları sağlanır. Daha sonra film ile hikâye arasındaki farkı değerlendirmeleri istenir (Ömer Seyfettin'in "Pembe İncili Kaftan", Mustafa Kutlu'nun "Uzun Hikâye" adlı eserleri gibi).	YAZMA KAZANIMLARI B.1-B.12 kazanım ve açıklamaları için bkz. EK 5 SÖZLÜ İLETİŞİM KAZANIMLARI C.1.2-C.1.17 kazanım ve açıklamaları için bkz. EK 6 C.2.1-C.2.8 kazanım ve açıklamaları için bkz. EK 6	*		
--	---	---	--	--

• İl/ilçe genelinde yapılacak ortak sınavlarda çoktan seçmeli sorular üzerinden, 20 soru göz önünde bulundurularak planlama yapılmıştır.

* Yapılacak olan çoktan seçmeli ortak sınavların kapsamında yazma ve sözlü iletişim becerisi yer almadığından bu kazanımlarla ilgili soru sayısı belirtilmemiştir. Sözlü iletişim becerisine yönelik uygulama sınavları MEB Ölçme ve Değerlendirme Yönetmeliği uyarınca eğitim kurumu sınıf/alan zümreleri tarafından hazırlanacak ve uygulanacaktır.

• Okul genelinde yapılacak sınavlarda açık uçlu sorular sorulacağı göz önünde bulundurularak örnek senaryolar tabloda gösterilmiştir. Okul genelinde yapılacak ortak sınavlarda, okuma ve yazma becerisine yönelik sorular hazırlanıp uygulanacaktır.

EK 2**2. ÖYKÜLEYİCİ (ANLATMAYA BAĞLI) EDEBÎ METİNLER (Masal/Fabl, Destan, Mesnevi, Hikâye, Roman vb.)****A.2.1. Metinde geçen kelime ve kelime gruplarının anlamlarını tespit eder.**

Öğrencilerin bilmediği kelime ve kelime gruplarının anlamını metindeki bağlamından hareketle tahmin etmesi ve tahminini kaynaklardan yararlanarak kontrol etmesi sağlanır.

A.2.2. Metnin türünün ortaya çıkışı ve tarihsel dönem ile ilişkisini belirler.

Metin türlerinin ortaya çıkmasında sözlü ve yazılı kültürün, toplumsal değişimlerin ve etkileşimlerin, basın yayın organlarının etkisi üzerinde durulur.

A.2.3. Metnin tema ve konusunu belirler.**A.2.4. Metindeki çatışmaları belirler.**

Metindeki temel çatışmayı/karşılaşmayı ve bu çatışma etrafında metinde yer alan veya metnin ima ettiği diğer çatışmaları/karşılaşmaları/karşıtlıkları belirlenmesi sağlanır.

A.2.5. Metnin olay örgüsünü belirler.

Öyküleyici metinlerde olayların birbirleriyle ilişkisi ve sıralanışı (kurgulanması) üzerinde durulur.

A.2.6. Metindeki şahıs kadrosunun özelliklerini belirler.

Öyküleyici metinlerde şahısların rol dağılımları, olay akışını etkileyen fiziksel, psikolojik ve ahlaki özellikleri, toplumsal statüleri, -varsa- tarihsel/gerçek kişilikleri veya bu kişiliklerle ilişkileri; tip veya karakter özelliği gösterip göstermedikleri vb. belirlenir.

A.2.7. Metindeki zaman ve mekânın özelliklerini belirler.

a. Öyküleyici metinlerde kahramanların ruh hâli ile zaman ve mekân arasındaki ilişki, olayların gelişiminde zaman ve mekânın işlevi vb. belirlenir.

b. Metnin kurgu zamanı ile -varsa- içeriğin bir tarihsel zamanla/dönemle ilişkisine değinilir. Örneğin romancı veya hikâyecinin olayları hangi zaman dilimleri içinde kurguladığı (günün bir saati, aylar, yıllar, geri dönüş ve ileri gidişler vb.) kurgu zamanını, olayların/konunun Sultan II. Abdülhamit döneminde geçmesi ise tarihsel zaman/dönem ilişkisini ortaya koyar.

A.2.8. Metinde anlatıcı ve bakış açısının işlevini belirler.

a. Öyküleyici metinlerde anlatıcının özellikleri ile hâkim, kahraman ve gözlemci bakış açılarından hangisinin kullanıldığı belirlenir.

b. Seçilen bakış açısının anlatımı nasıl etkilediğine dikkat çekilir. Anlatıcının yönlendirme yapıp yapmadığı, olayları yorumlayıp yorumlamadığı, yazarın düşünce veya kişiliğiyle örtüşen bir yansıtıcı olup olmadığı, taraflı davranıp davranmadığı gibi hususlar değerlendirilir.

c. Bir metinde birden fazla anlatıcı ve bakış açısı bulunabileceği, anlatıcının değişmesine göre bakış açısının da değişebileceği vurgulanır.

A.2.9. Metindeki anlatım biçimleri ve tekniklerinin işlevlerini belirler.

Öyküleyici metinlerde yararlanılan anlatım biçimleri (öyküleme, betimleme vb.) tespit edilir. Anlatım teknikleri ise (gösterme, tahkiye etme, özetleme, geriye dönüş, diyalog, iç konuşma, iç çözümleme, bilinç akışı, pastiş, parodi, ironi vb.) 9. sınıfta verilir. Anlatım tekniklerinin tespiti ilgili metinler üzerinde yapılır.

A.2.10. Metnin üslup özelliklerini belirler.

Metinde yazara özgü dil ve anlatım özellikleri belirlenir (Cümle yapıları, deyimler, kelime kadrosu, anlatım teknikleri, söz sanatları, akıcılık, nesnellik, öznellik, duygusallık, coşkunluk gibi hususlar dikkate alınır.).

A.2.11. Metinde millî, manevî ve evrensel değerler ile sosyal, siyasi, tarihî ve mitolojik öğeleri belirler.

a. Metinde, metnin yazıldığı dönemin gerçekliğini yansıtan unsurlara ve/veya metnin dönemin gerçekliğiyle ilişkisine değinilir.

b. Bazı metinlerde ise içeriğin/göstergelerin genel anlamda doğal, toplumsal veya bireysel gerçeklikle ilişkisi incelenir.

c. Bu hususlar değerler eğitimi çerçevesinde ele alınır.

A.2.12. Metinde edebiyat, sanat ve fikir akımlarının/anlayışlarının yansımalarını değerlendirir.

a. Bu kazanım 10, 11 ve 12. sınıf düzeylerinde ele alınacaktır.

b. Metnin; bağlı olduğu edebî dönem, akım, gelenek, topluluk açısından değerlendirilmesi ve/veya metinde görülen edebî, felsefî, estetik anlayışın; diğer metinler veya yazarlarla bağlantılarının/etkileşimlerinin belirlenmesi sağlanır.

c. Metnin aynı, benzer, farklı veya karşıt anlayıştaki metinlerle karşılaştırılması sağlanır.

A.2.13. Metni yorumlar.

Metindeki açık ve örtük iletileri; metinle ilgili tespitlerini, eleştirilerini, güncellemelerini ve beğenisini metne dayanarak/gerekçelendirerek ilgili kazanımlar çerçevesinde ifade etmesi sağlanır.

A.2.14. Yazar ile metin arasındaki ilişkiyi değerlendirir.

- a. Metnin yazarın ünlü eserlerinden biri olması, yazarın tanınmasına katkısı, metnin edebiyat ve/veya toplum hayatındaki akisleri vb. hususlar üzerinde durulur. Bu hususların metne ve yazara göre farklılık göstereceği vurgulanır.
- b. Yazarın diğer önemli eserlerinden bahsedilir. Metnin ve/veya yazarın aynı türdeki diğer metinlerinin -varsa- sinema ve tiyatroya yapılan uyarlamalarından ve bunun yankılarından/etkilerinden bahsedilebilir.

A.2.15. Tü rün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.

Masal/fabl hariç tü rün ve dönemin/akımın diğer önemli yazar ve eserleri 10, 11 ve 12. sınıf düzeylerinde ele alınacaktır.

A.2.16. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.

B) YAZMA**B.1. Farklı türlerde metinler yazar.**

- a. "Ünite, Süre ve İçerikleri" tablosunda belirtilen türlerde yazma çalışmaları yaptırılır.
- b. İşlenen metinden hareketle farklı türlerde yazma çalışmalarına da yer verilir.

B.2. Yazacağı metnin türüne göre konu, tema, ana düşünce, amaç ve hedef kitleyi belirler.**B.3. Yazma konusuyla ilgili hazırlık yapar.**

- a. Konuyla ilgili okuma ve araştırma yaptırılır.
- b. Yazısında kullanacağı bilgi, gözlem, düşünce, duygu, izlenim ve deneyimleriyle ilgili notlar çıkarması ve görsel, işitsel dokümanlar bulması veya hazırlaması sağlanır.
- c. Araştırma, kaynaklara ulaşma, Genel Ağ'ı doğru ve etkin kullanma, not alma ve özetleme teknikleri üzerinde durulur.
- ç. Kaynak kullanma ve alıntı yapmanın hukuki ve etik boyutları belirtilir.
- d. Konuyu sınırlamanın önemine değinilir.

B.4. Yazacağı metni planlar.**B.5. Metin türüne özgü yapı özelliklerine uygun yazar.**

- a. Metnin türüne göre birimlere, paragraflara, bölümlere, giriş-gelişme-sonuç/serim- düşüm-çözüm aşamalarına ve olay örgüsüne dikkat çekilir.
- b. Başlığı belirlemesi ve gerekirse alt başlık/bölüm başlığı ve epigraf kullanması sağlanır.
- c. Araştırmaya ve ispatlamaya dayalı metinlerde kaynak ve dipnot gösterme şekline karar vermesi sağlanır.

B.6. Metin türüne özgü dil ve anlatım özelliklerine uygun yazar.

- a. Türle ilgili okuma kazanımlarında ifade edilen anlatım teknikleri, anlatım biçimleri/türleri ve düşünceyi geliştirme yollarından uygun olanlarını kullanması sağlanır.
- b. Şiirde ahenk unsurlarını, imge ve söz sanatlarını kullanması sağlanır.
- c. Metnin türüne göre terim, kavram, deyim, atasözü, ağız özellikleri kullanır.

B.7. İyi bir anlatımda bulunması gereken özelliklere dikkat ederek yazar.

İyi bir anlatımın açıklık, akıcılık, duruluk ve yalınlık gibi özellikler taşıması gerektiği hatırlatılır.

B.8. Farklı cümle yapılarını ve türlerini kullanır.

Bir yazıda basit, birleşik, sıralı, bağlı, eksiltili, devrik, kurallı cümle; isim cümlesi ve fiil cümlesi şeklinde farklı cümle yapıları/türlerinin kullanılmasının metne katkısı vurgulanır.

B.9. Görsel ve işitsel unsurları doğru ve etkili kullanır.

Metnin türüne göre resim, fotoğraf, grafik, çizim, veri tabloları, ses ve görüntü kayıtları vb. unsurları, metni tamamlayıcı ve/veya destekleyici unsurlar olarak kullanır.

B.10. Yazdığı metni gözden geçirir.

- a. Dil bilgisi, yazım ve noktalama bakımından gözden geçirmesi sağlanır.
- b. Açıklık, duruluk, akıcılık, yalınlık ve kelime tercihleri bakımından gözden geçirmesi sağlanır.
- c. Birimler, paragraflar, bölümler, olay örgüsü/kurgu ve başlık gibi yapı ve şekil unsurları arasındaki anlam bağlantıları, tutarlılık, denge ve akış bakımından gözden geçirmesi sağlanır.
- ç. Metnin içeriğini ve üslubunu/anlatımını tür özellikleri bakımından gözden geçirmesi sağlanır.
- d. Yazısının okunaklılığını ve sayfa düzenini gözden geçirmesi sağlanır.

B.11. Ürettiği ve paylaştığı metinlerin sorumluluğunu üstlenir.

Üretilen ve paylaşılan metinlerin hukuki, ahlaki ve mesleki sorumluluğunun bilincinde hareket edilmesi gerektiği vurgulanır.

B.12. Yazdığı metni başkalarıyla paylaşır.

- a. Yüksek sesle okuma, panoda sergileme; elektronik ortamlarda, kitap, dergi ve gazetelerde yayımlama, yarışmalara katılma gibi yollarla yazılan metinlerin paylaşılması sağlanır.
- b. Eleştirilere açık olma, gerekirse metin çerçevesinde eleştirilerin cevaplanması sağlanır.

EK 6**C) SÖZLÜ İLETİŞİM****1. KONUŞMA****C.1.1. İletişim sürecini oluşturan öğeleri ve iletişimde dilin önemini belirler.**

a. Bu kazanım sadece 9.sınıfta işlenecektir.

b. İletişimin tanımı ve öğeleri (gönderici, alıcı, ileti, kanal, geri bildirim, kod, bağlam) örneklerle açıklanır.

C.1.2. Konuşmanın konusunu, amacını, hedef kitlesini ve türünü belirler.**C.1.3. Konuyla ilgili gözlem, inceleme veya araştırma yapar.****C.1.4. Konuşma metnini planlar.****C.1.5. Konuşma planına uygun olarak konuşma kartları hazırlar.****C.1.6. Konuşmasında yararlanacağı görsel ve işitsel araçları hazırlar.****C.1.7. Konuşmasına uygun sunu hazırlar.**

Yazılı, görsel ve işitsel unsurların, sunuda doğru ve işlevsel olarak kullanımının önemi ve nasıl gerçekleştirileceği açıklanır.

C.1.8. Konuşma provası yapar.

Konuşma öncesinde konuşma yapılacak yerin, kullanılacak araçların, konuşma içeriği ve süresinin kontrol edilmesinin önemi vurgulanır.

C.1.9. Boğumlama, vurgulama, tonlama ve duraklamaya dikkat ederek konuşur.

a. Konuşmacının sesleri ve heceleri birbirine karıştırmadan, yutmadan, tam ve doğru çıkarması, kelime ve cümle vurgusuna dikkat etmesi; ses tonunu amacına, ortama, içeriğe ve hedef kitleye uygun olarak ayarlaması gerektiği vurgulanır.

b. Konuşurken nefes almak için sözün anlamına uygun duraklamalar yapılmasının önemi belirtilir.

C.1.10. Konuşurken gereksiz ses ve kelimeler kullanmaktan kaçınır.

Konuşma sırasında "hım, eee, ııı" gibi sesleri veya "işte, hani, yani, şey, mesela, atıyorum" vb. kelimeleri gereksiz yere ve dinleyiciyi rahatsız edecek düzeyde kullanmaktan kaçınılması gerektiği vurgulanır.

C.1.11. Konuşmasında beden dilini doğru ve etkili biçimde kullanır.

Konuşmacının içeriğe ve hitap ettiği kitleye uygun jest ve mimikler kullanmasının, dinleyici ile göz teması kurmasının, heyecanını kontrol etmesinin, dış görünümünü ve kıyafetini konuşma yapacağı ortama göre ayarlamasının önemi vurgulanır.

C.1.12. Konuşmasına etkili bir başlangıç yapar.

Konuşmaya etkili bir başlangıç yapmak için içeriğe uygun soru sorma, şiir okuma; bir fıkra, hikâye, anı anlatma gibi tekniklerle başvurulabileceği vurgulanır.

C.1.13. Konuşmasının içeriğini zenginleştirir.

Bir konuşmanın deyim, atasözü, vecize, terim, alıntı, kısa hikâye, anı, şiir, fıkra, söz sanatları, istatistiklerden yararlanma vb. unsurlarla zenginleştirilebileceği vurgulanır.

C.1.14. Konuşmasında önemli noktaları vurgulayan ve konuşmayı takip etmeyi kolaylaştıran ifadeler kullanır.

Konuşmacının önemli noktaları vurgulamak ve dinleyicilerin ilgisini canlı tutmak için çeşitli geçiş ifadelerini (bundan dolayı, özellikle, kısacası vb.) kullanabileceğine dikkat çekilir.

C.1.15. Konuşmasını etkili bir biçimde sonlandırır.

Konuşmanın genel iletisinin, konuşmanın sonunda da vurgulanmasının önemi açıklanır.

C.1.16. Konuşmasında süreyi verimli kullanır.**C.1.17. Konuşmasında teknolojik araçları etkili biçimde kullanır.**

2. DİNLEME**C.2.1. Amacına uygun dinleme tekniklerini kullanır.**

Not alarak dinleme, empati kurarak dinleme, seçici dinleme, eleştirel dinleme vb. tekniklerin kullanılabileceği vurgulanır.

C.2.2. Dinlediği konuşmanın konu ve ana düşüncesini tespit eder.**C.2.3. Dinlediği konuşmada konu akışını takip eder.**

Dinlediği konuşmadaki temel kavramların ve ayrıntıların belirlenmesi sağlanır.

C.2.4. Dinlediği konuşmadaki açık ve örtük iletileri belirler.**C.2.5. Dinlediklerini özetler.****C.2.6. Dinlediklerini ön bilgileriyle karşılaştırır.****C.2.7. Dinlediği konuşmanın tutarlılığını sorgular.**

Konuşma; konu akışındaki uyum, olaylar, bilgiler ve düşünceler arasındaki tutarlılık açısından değerlendirilir.

C.2.8. Dinlediği konuşmada öne sürülen düşüncelerin dayanaklarının geçerliliğini sorgular.

Senaryolar, okul genelinde yapılacak ortak sınavlara yönelik oluşturulabilecek farklı yazılı örneklerini ifade eder. Genel Müdürlüğümüzce il sınıf/alan zümrelerine örnek oluşturması açısından konu soru dağılım tablosunda verilen örnek senaryolara uygun yazılı kâğıdı örnekleri hazırlanmıştır. İl sınıf/alan zümreleri de verilen örnek senaryoları inceleyerek kendileri benzer tablolar hazırlayıp öğretmenlerin kullanımına sunacaklardır. Örnek senaryolardaki soruların sayı ve kurgularındaki fark, sorularda ölçülen bilişsel düzeylere göre şekillendirilmiştir.

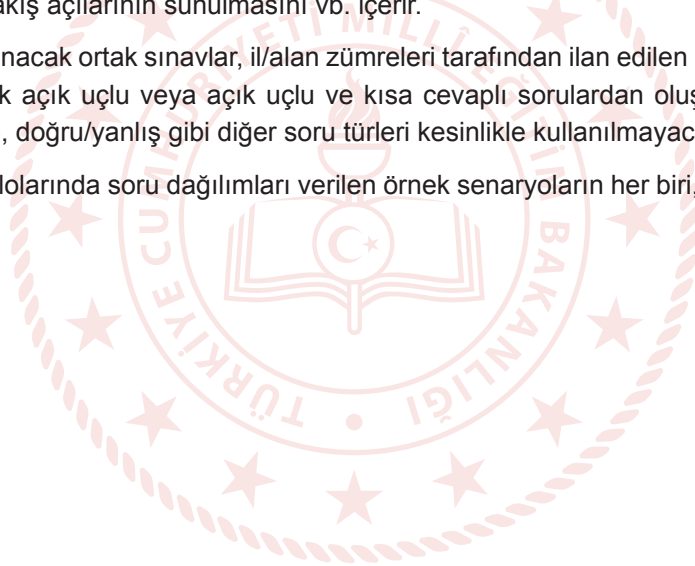
Bilişsel düzey, öğrenme-öğretme sürecinde öğrencilerin bilişsel alanda ulaşacağı hedef davranışların basitten karmaşığa olacak şekilde sıralanmasıyla tanımlanan düzeylerdir.

Basit bilişsel süreçleri ölçmeye yönelik sorular; ders içeriğinde öğretilen içeriğe benzer şekilde tanımlanmasını, gösterilmesini, bulunmasını, örneklendirilmesini, listelenmesini, basit bir şekilde yorumlanmasını vb. içerir.

Karmaşık bilişsel süreçleri ölçmeye yönelik sorular; öğretilen içeriğin yeni durumlar veya günlük yaşam durumları çerçevesinde kullanılmasını, ilişkilendirilmesini, çözümlenmesini, karşılaştırılmasını, çıkarım yapılmasını, değerlendirilmesini, yeni bakış açılarının sunulmasını vb. içerir.

Okul genelinde uygulanacak ortak sınavlar, il/alan zümreleri tarafından ilan edilen konu soru dağılım tabloları göz önünde bulundurularak açık uçlu veya açık uçlu ve kısa cevaplı sorulardan oluşacak şekilde yapılacaktır. Çoktan seçmeli, eşleştirme, doğru/yanlış gibi diğer soru türleri kesinlikle kullanılmayacaktır.

Konu soru dağılım tablolarında soru dağılımları verilen örnek senaryoların her biri, örnek yazılı kâğıdı olacak şekilde verilmiştir.

1. SINAV**TÜRK DİLİ VE
EDEBİYATI 10****Örnek Senaryo 1**

Soru Sayısı	Ölçülen Bilişsel Düzey
3 soru	Basit bilişsel süreçleri ölçmeye yönelik sorular <i>Senaryo 1'deki 1, 3 ve 5. sorular</i>
2 soru	Karmaşık bilişsel süreçleri ölçmeye yönelik sorular <i>Senaryo 1'deki 2 ve 4. sorular</i>

Adı ve Soyadı:

Sınıfı:

Numarası:

SENARYO 1

GİRİŞ ÜNİTESİ/OKUMA: Türk edebiyatının tarihî dönemleri

1. Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasında kullanılan ölçütlerden üçünü yazınız.

GİRİŞ ÜNİTESİ/YAZMA: Öğrencilerin “Yazının gelişimi”, “Türk yazı sanatı” ve “Alfabeler” gibi konularda bir yazma çalışması yapmaları sağlanır.

2. “Alfabeler” konulu bir paragraf yazınız. Yazdığınız metnin yazım ve noktalama kurallarına uygunluğu, değerlendirmeye dâhil edilecektir.

SENARYO 1

Kazanım: A.2.3. Metnin tema ve konusunu belirler.

3. Az gittiler, uz gittiler, dere tepe düz gittiler; günlerin birinde yüce bir dağın eteğine vardılar. Baktılar ki bu dağın tepesi karlı, etekleri çayır çimen, bağ bahçe. Kerem dedi:

– Sofu kardeş, bu dağın adına Sultan Dağı derler. Bu dağın başından duman, sis eksik olmaz. Bunun tipisi, boranı çok yolcunun, bezirgânın canını almıştır. Tez vakitte bundan uzaklaşalım.

Tam dağın gediğini aşmak üzereyken bunların üzerini sis, duman bürüdü; yollarını kaybettiler, ne yana gideceklerini bilemediler.

Bu parçanın konusunu yazınız.

Kazanım: A.2.8. Metinde anlatıcı ve bakış açısının işlevini belirler.

4. Azıcık ferahladı. Sezdığını düşünmeye başladı. Bu; tabiatın, ilmin, irfanın ötesinde bir hakikatti. Evet, işte “Kızılelma!”

... Ne olduğunu sanki biliyor fakat söyleyemiyordu. Hâlbuki vezirler, kazaskerler, beylerbeyi... Hayır, hiçbir şey sezmiyorlardı. Birisinin lafı ötekininkine uymuyordu. Kimi Çin, kimi Hint, kimi Sint, kimi Viyana, kimi Roma, diyordu. Kızılelma bunlardan hiçbiri değildi! İçinden:

— Belki hepsinden daha kıymetli bir yer, dedi.

Bu parçanın anlatıcısı ve bakış açısını yazınız. Bu bakış açısının parçadaki işleviyle ilgili görüşlerinizi açıklayınız.

SENARYO 1

Kazanım: A.2.16. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.

5. Gümüş gibi parlayan bu güzel kaşağının dişlerine baktım. Çok keskin, çok sivriydi. Biraz köreltmek için duvarın taşlarına sürtmeye başladım. Dişleri bozulunca tekrar tecrübe ettim. Gene atların hiçbirisi durmuyordu. Kızdım. Öfkemi sanki kaşağıdan çıkarmak istedim. On adım ilerideki çeşmeye koştum.

Aşağıdaki fiilimsi türlerine parçada geçen birer örnek yazınız.

İsim-fiil:

Sıfat-fiil:

Zarf-fiil:

1. SINAV

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 10

Örnek Senaryo 2

Soru Sayısı	Ölçülen Bilişsel Düzey
6 soru	Basit bilişsel süreçleri ölçmeye yönelik sorular <i>Senaryo 2'deki tüm sorular</i>

Adı ve Soyadı:

Sınıfı:

Numarası:

SENARYO 2

GİRİŞ ÜNİTESİ/OKUMA: Türk edebiyatının tarihî dönemleri

1. Türk edebiyatının ana dönemlerini yazınız.

Kazanım: A.2.3. Metnin tema ve konusunu belirler.

2. Bay Büre ile Bay Bıcan Beyler ağır düğün dernek kurmuşlar. İç Oğuzları, dış Oğuzları bir araya getirmişler. Attan aygır, deveden buğra, koyundan koç kestirmişler. Lezzetli yemekler yaptırmışlar. Soğuk içecekler hazırlatmışlar, gümüş sürahiler dizdirmişler. Kırk gün, kırk gece düğün dernek eylemişler.

Bu parçanın konusunu yazınız.

Kazanım: A.2.8. Metinde anlatıcı ve bakış açısının işlevini belirler.

3. Azıcık ferahladı. Sezdiğini düşünmeye başladı. Bu; tabiatın, ilmin, irfanın ötesinde bir hakikatti. Evet, işte “Kızılelma.”
- ... Ne olduğunu sanki biliyor fakat söyleyemiyordu. Hâlbuki vezirler, kazaskerler, beylerbeyi... Hayır, hiçbir şey sezmiyorlardı. Birisinin lafı ötekinkine uymuyordu. Kimi Çin, kimi Hint, kimi Sint, kimi Viyana, kimi Roma, diyordu. Kızılelma bunlardan hiçbirisi değildi! İçinden:
- Belki hepsinden daha kıymetli bir yer, dedi.

Bu parçanın anlatıcısı ve bakış açısını yazınız.

Kazanım: A.2.15. Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.

4. Aşağıdaki eserlerin yazarlarını karşılarına yazınız.

Leyla vü Mecnun:

Letaif-i Rivâyât :

1. SINAV

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI 10

SENARYO 2

Kazanım: A.2.15. Türün ve dönemin/akımın diğer önemli yazarlarını ve eserlerini sıralar.

5. Hikâyelerinde Türk tarihinin önemli dönüm noktalarını, millî kültürü işleyen yazar; Osmanlı Devleti'nin temelini oluşturan millî ve manevi değerleri anlatmaya özen gösterdi. Modern Türk hikâyeciliğinin kurulmasında öncü rol üstlenen yazarın çocukluk hatıralarından hareketle yazdığı *Ant*, *Falaka*, *İlk Namaz*, *Kaşığı* gibi kolay okunan hikâyelerinden dolayı çocuk hikâyecisi olduğu şeklinde bir kanaat oluştu. Farklı edebî türlerde de eserler veren yazarın *Yeni Lisan* adlı makalesi, Türkçenin sadeleştirilmesi açısından oldukça önemlidir.

Bu parçada sözü edilen yazar kimdir?

Kazanım: A.2.16. Metinlerden hareketle dil bilgisi çalışmaları yapar.

6. Hava henüz ağarırken Pervin'i uyandırdım. Kalktık. Ben içimdeki zehirden azabı boşaltmak için acele ediyordum... Sofada çiftlik imamıyla Dadaruh'u ağlarken gördük. Babamın dışarı çıkmasını bekliyorlardı.

Bu parçadaki altı çizili fiilimsilerin türlerini karşılıklarına yazınız.

ağarırken :

çıkmasını :